

Økonomi- og Indenrigsministeriet

Slotsholmsgade 10-12
DK-1216 København K

T +45 7228 2400
F +45 7228 2401
M im@im.dk
W oim.dk

Folketingets Kommunaludvalg

Dato: 17. april 2012
Enhed: Kommunaljura
Sagsbeh.: DEPDGT
Sags nr.: 1204437
Dok nr.: 884466

Folketingets Kommunaludvalg har den 20. marts 2012 stillet følgende spørgsmål nr. 120 (alm. del) til økonomi- og indenrigsministeren, som hermed besvares.

Spørgsmål nr. 120:

"Vil ministeren fremlægge en oversigt over, hvorledes mandatfordelingen efter seneste kommunalvalg i 2009 ville have set ud i følgende kommuner: Brønderslev, Aalborg, Århus, Esbjerg, Varde, Kolding, Odense, Guldborgsund, Frederiksberg, København og Gentofte, såfremt mandatfordelingen var foretaget efter største brøks metode frem for d'Hondts metode? I beregningerne bedes taget højde for de indgåede valgforbund."

Svar:

Hvis mandatfordelingen ved det seneste kommunalvalg i de nævnte kommuner var foretaget efter største brøks metode, ville mandatfordelingen have set ud, som fremlagt i bilaget til dette brev.

Ved beregningen af mandatfordelingen efter største brøks metode er der – ligesom ved angivelsen af den mandatfordeling, der ved seneste kommunalvalg er sket efter d'Hondts metode – taget højde for de valgforbund, der var indgået ved kommunalvalget i 2009.

Økonomi- og Indenrigsministeriet skal hertil knytte følgende bemærkninger:

1. Det bemærkes, at beregningen er foretaget ved en hypotetisk valgopgørelsesmetode, der ikke svarer til den i loven fastsatte. Det bemærkes endvidere, at beregningen er foretaget af Økonomi- og Indenrigsministeriet, der ifølge valglovgivningen ikke er autoriseret hertil, idet det i henhold til valgloven er valgbestyrelsen i den pågældende kommune, der foretager opgørelsen af kommunalvalget.

2. Reglerne om mandatfordelingen ved kommunalvalg følger af den kommunale og regionale valglov (lovbekendtgørelse nr. 105 af 8. februar 2011). Heraf fremgår, at mandaterne fordeles efter den d'Hondtske fordelingsmåde, hvorefter det samlede stemmetal for hvert valgforbund, listeforbund (der ikke har indgået valgforbund), samt for hver kandidatliste, der hverken har indgået listeforbund eller valgforbund, divideres med 1, 2, 3 osv. Divisionerne fortsættes, indtil samtlige mandater er fordelt. Størrelsen af de fremkomne kvotienter afgør derefter, hvor mange mandater partierne skal have. Rækkefølgen afgør

res ligeledes af de fremkomne kvotienters størrelse, så det valgforbund, liste-forbund eller den kandidatliste, der har den største af de fremkomne kvotienter, får det første mandat i kommunalbestyrelsen. Den næststørste kvotient giver ret til det andet mandat, og denne fremgangsmåde gentages, indtil alle mandater i kommunalbestyrelsen er fordelt. Hvis kvotienterne er lige store, tildeles mandaterne ved hjælp af lodtrækning. Der henvises i det hele til § 81, stk. 1 og 2, i den kommunale og regionale valglov.

Største brøks metode anvendes ikke ved opgørelsen af mandatfordelingen efter kommunal- og regionalvalg, men den anvendes ved fordeling af tillægsmandater efter folketingsvalg. Ved fordeling af mandater efter den største brøks metode udregnes der en kvotient ud fra det samlede stemmetal, divideret med antallet af mandater, der skal fordeles. Med denne kvotient divideres herefter stemmetallet for hvert parti, hvorved der fremkommer en kvotient for hvert parti, som bestemmer fordelingen af mandater til de enkelte partier. Hvis disse kvotienter ikke er hele tal og derfor tilsammen ikke giver det hele antal mandater, når brøkerne bortkastes, forhøjes de største brøker, indtil antallet er nået.

3. Det bemærkes, at både d'Hondts metode og største brøks metode er forholdstalssystemer. Da mandaterne skal fordeles som hele størrelser mellem partierne, og partiernes stemmer meget sjældent, for ikke at sige aldrig, falder således, at hvert partis andel af stemmerne nøjagtigt svarer til et helt antal mandater, vil en hvilken som helst valgmetode i praksis give nogle partier en begunstige på bekostning af andre partier og vælgere, der stemmer på nogle partier, overrepræsentation i forhold til den gennemsnitlige mandatan-del, en vælger bliver repræsenteret med i det valgte organ (vælgerrepræsentation).

4. Der er imidlertid en række forhold, man bør være opmærksom på ved valget imellem d'Hondts metode og største brøks metode.

4.1. For det første kan d'Hondts metode have en tendens til at begunstige de store partier, mens største brøks metode kan have en tendens til at begunstige de små partier.

Denne virkning ved *største brøks metode* skyldes, at hvis der forekommer brøker, når de enkelte partiers stemmetal divideres med det antal stemmer, der gennemsnitligt kræves for at opnå et mandat (valgkvotienten), får de partier, der har de største brøker, de resterende mandater, der er blevet til overs efter divisionen af de enkelte partiers stemmetal med valgkvotienten. Derved kan man enten risikere, at et parti får et mandat for en overordentlig lille brøk, eller omvendt, at en meget stor brøk ikke giver nogen mandatgevinst. Da det er helt tilfældigt, om det er et stort eller lille parti, der får den største brøk, kan metoden være begunstigende for de små partier.

Med hensyn til d'Hondts metode bemærkes, at den begunstige, denne metode kan give store partier, aldrig går så langt som til at fratage et andet parti et mandat, som det har stemmer nok til, når det enkelte partis stemmetal divideres med største brøks valgkvotient.

4.2. For det andet kan største brøks metode medføre, at meget små partiers vælgere får en uforholdsmæssig stor repræsentation. Det vil sige, at hver vælger, der stemmer på et sådant parti – afhængig af, hvorledes stemmerne er fordelt på de øvrige partier – bliver repræsenteret med en mandatandel, der ligger langt over den gennemsnitlige vælgerrepræsentation for alle vælgere under ét. En vælger, der stemmer på et lille parti, kan med andre ord blive bedre repræsenteret end en vælger, der stemmer på et stort parti. F.eks. ville et lille parti, der efter sin stemmeandel kun ville have ret til eksempelvis 0,47 mandater, ved hjælp af største brøks metode – afhængig af, hvorledes stemmerne er fordelt på de øvrige partier – kunne opnå et helt mandat – det ville svare til, at en vælger, der stemte på dette parti, ville få en repræsentation, der var over dobbelt så god som den repræsentation, en vælger i kommunen i gennemsnit ville få i kommunalbestyrelsen.

Den begunstigelse, som d'Hondts metode kan give store partier, går typisk til større partier, uden at disse partiers vælgerrepræsentation derved fjerner sig væsentligt fra den gennemsnitlige vælgerrepræsentation under et. Den overrepræsentation, som d'Hondts metode kan give store partiers vælgere, vil således typisk være forholdsmæssigt betydeligt mindre end den overrepræsentation, små partiers vælgere kan få efter største brøks metode. Det skyldes, at de store partier i forvejen har en større andel af vælgerrepræsentationen (flere mandater), og at en evt. tillægning af et ekstra mandat ikke på samme måde som i eksemplet ovenfor vedrørende et lille parti betyder, at partiets vælgerrepræsentation fjerner sig væsentligt fra den gennemsnitlige vælgerrepræsentation for alle vælgere under ét.

Eller med andre ord, et parti med mange vælgere kan bedre tåle at få tillagt et ekstra mandat, uden at dets vælgerrepræsentation derved fjerner sig væsentligt fra gennemsnittet, end et parti med få vælgere kan.

4.3. For det tredje giver største brøks metode – modsat d'Hondts metode – ingen sikkerhed for, at et parti med et absolut flertal af stemmerne også får et absolut flertal af mandaterne. Spørgsmålet om sikringen heraf får imidlertid særlig relevans ved kommunalvalg, hvor det i modsætning til folketingsvalg i visse kommuner forekommer, at en kandidatliste får over halvdelen af stemmerne.

5. De to valgsystemers forskellige egenskaber ved mandatfordelingen kan afbødes ved at supplere de to valgsystemer ved forskellige yderligere regelsæt.

D'Hondts metode kan – som det er tilfældet ved kommunale og regionale valg i dag – suppleres med en adgang til at indgå valgforbund og listeforbund mellem flere kandidatlistes. D'Hondts metode har den egenskab, at to partier aldrig kan tabe et mandat ved at gå sammen, men omvendt alt andet lige – hvis ingen af de andre opstillede kandidatlistes indgår valg- eller listeforbund – giver de kandidatlistes, der har indgået et valg- eller listeforbund, en fordel ved mandatfordelingen. Da muligheden for at indgå valg- eller listeforbund står åben for alle, såvel store som små kandidatlistes, kan den fordel, de mindre kandidatlistes kunne opnå som følge af denne adgang, udjævnes i praksis. Om de mindre partier for hele landet i praksis får en nettogevinst som følge af adgangen til at indgå valg- og listeforbund, henvises til afsnit 6 i Indenrigs- og Sund-

hedsministeriets besvarelse den 1. marts 2006 af spm. 31 stillet af Folketingets Kommunaludvalg den 15. december 2005.

Den største brøks metode har derimod den egenskab, at det kan være en fordel for et parti rent mandatmæssigt at stå uden for et valgforbund, idet to eller flere partier, der indgår valgforbund, kan risikere at miste et mandat som følge af valgforbundet. Det skyldes, at det efter den største brøks metode er helt tilfældigt, om det er et stort eller lille parti, der får den største brøk, jf. afsnit 4.1. At supplere den største brøks metode med en adgang til at indgå valgforbund vil derfor typisk ikke være hensigtsmæssigt.

6. Der henvises nærmere til Indenrigs- og Sundhedsministeriets besvarelse den 1. marts 2006 af spm. nr. 31 stillet af Folketingets Kommunaludvalg den 15. december 2005 samt til spm. nr. S 498 stillet af medlem af Folketinget Uno Larsson (DF) til indenrigs- og sundhedsministeren den 4. november 2003 og Jørgen Elklits artikel "Er der virkelig ingen argumenter for at ændre det kommunale valgsystem?" publiceret i *Politica* nr. 3 i 2004.

Med venlig hilsen

Margrethe Vestager